

підвищення ефективності роботи кожного окремо взятого сільськогосподарського підприємства в середині держави.

Література

1. Зозульов О. Длігач А. Писаренко Н. Сучасні проблеми менеджменту українських підприємств // Україна: аспекти праці , 2005.- № 3.- С.44
2. Саблук П. Стан і перспективи розвитку агропромислового комплексу України // Економіка України.- 2008,-№12,-С.60
3. Музика П.М. Формування кадрового потенціалу в умовах переходу до ринкових відносин// Економіка АПК . – 2007 . - № 11. – С. 79
4. Шпикуляк О. Менеджмент і здійснення кадрової політики аграрного підприємства// Економіка АПК, 2004, № 12.- С.45

Summary

Theoretical aspects of personnel management on agricultural organization / O.L. Matvienko

Theoretical aspects of personnel management of personnel selection systematization on agricultural organization are considered. The peculiarities of management system on the enterprises of agro-industrial complex are shown.

УДК 338.27:519.876.5

А.В. Томаш

Н.А. Потапова, к.е.н., доцент

О.В. Клочко, к.п.н., доцент

Вінницький національний аграрний університет

ВПЛИВ ГЛОБАЛЬНИХ РИЗИКІВ НА ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК РЕГІОНУ

У статті висвітлюються питання оцінки впливу глобальних ризиків на економічний розвиток регіону. Проведена їх класифікація, визначені джерела їх виникнення, аналізуються основні загрози, які несуть у собі глобальні ризики для національних економік. Розроблено економетричну модель впливу факторів глобальних ризиків на показник валового регіонального продукту.

Ключові слова: Інфляція, безробіття, глобалізація, глобальні ризики, класифікація глобальних ризиків, валовий регіональний продукт, експорт, імпорт.

Вступ. В наш час спостерігаються явища в міжнародній економіці, які супроводжуються інтеграційними процесами, сплетінням економік багатьох країн, відкриттям кордонів, створенням відкритих економік. Саме через такі інтеграційні процеси підвищується вразливість національних економік, зменшується їх стійкість до зовнішньо-економічних впливів, підвищується роль транснаціональних компаній. Одним з найголовніших показників економічного розвитку економіки держави є валовий національний продукт. Саме тому аналіз слабких і сильних сторін процесу формування ВВП є одним з пріоритетних завдань для економічних аналітиків [1, 2, 3, 4, 5]. Його формування залежить від багатьох факторів, серед яких можна виділити основні: інфляції, безробіття, інвестування, експорт та імпорт.

Постановка завдання. Метою даної статті є визначення основних видів глобальних ризиків, їх класифікація, розгляд особливостей та чинників формування ВВП, аналіз закономірностей формування валового регіонального продукту по Вінницької області.

Результати. Глобалізація світової економіки складна, багатоаспектна проблема, що постійно породжує численні наукові дискусії і тому на сьогодні вона не має простого і однозначного тлумачення. З множини вимірювань поняття глобалізації можна виділити такі основні:

1. Загально планетарний масштаб інтернаціоналізації світової економіки як результат взаємодії національних економік, коли вона набула вигляду транснаціоналізації, тобто їх взаємного проникнення і переплетіння.

2. Універсалізація або гомогенізація економічного життя, яка під впливом обміну знаннями, людьми, товарами, культурними цінностями і т.п. все більш тяжіє до єдиних стандартів, принципів і цінностей.

Економічна "глобалізація" являє собою історичний процес, що є результатом новаторства людей і технічного прогресу. Цим терміном називають постійно зростаючу ступінь інтеграції країн в усьому світі, обумовлену насамперед торговими і фінансовими потоками. Іноді під ним мають на увазі

також рух людей (праці) і знань (технологій) через міжнародні кордони.

Глобалізація, як і її основа – інтернаціоналізація, відбувається на двох рівнях. Перший рівень – це рівень стихійно-ринкового протікання глобальних процесів. Другий рівень – це рівень міждержавних форм, що компенсують втрату або обмеженість можливостей з боку держави регулювати стихійно-ринкові прояви глобалізації.

Виклики, як і можливості глобалізації, тісно пов'язані з її особливостями. Якщо одні особливості глобалізації являються її можливостями, то інші (про них і піде мова) є її викликами. Одна з головних особливостей глобалізації полягає в тому, що ще явище супроводжується "нестримним" розширенням світових ринків для певних видів продукції, товарів чи послуг. Це явище стало одним з основних викликів, яке становить глобалізація перед економічною безпекою держави. Інтернет – технології послуги заповнили світові ринки, які стали глобальними для цих видів продукції та послуг. При цьому виникає гостра проблема: як зберегти переваги глобальних ринків з метою забезпечення достатніх просторів для розвитку ресурсів національних, тобто, щоб глобалізація працювала не лише на прибутки окремих корпорацій, а й на прибуток в економіку окремо взятої країни.

Другим основним викликом глобалізації є швидке і всеохоплююче поширення криз. До останнього часу найбільш поширеними у ринковій економіці були промислові економічні кризи, тісно пов'язані із економічними (діловими) циклами розвитку – довгими та короткими, що підтверджувалось практикою розвитку провідних країн та економічною теорією. В умовах інтернаціоналізації, коли відбувається перехід від виробничо-товарної до фінансової експансії країн-лідерів з подальшою передачею важелів їх впливу на світовий ринок, найбільш суттєвий вплив на світо-господарський розвиток спричиняють фінансові кризи. Їх неоднозначні впливи суттєво посилюються в умовах фінансової глобалізації, а проблематика причин виникнення і розвитку фінансових криз, їх моніторингу, прогнозування з метою запобігання, нейтралізації чи мінімізації негативних наслідків є на сьогодні найактуальнішою.

Глобальний ризик породжується невизначеністю, відсутністю достатньо повної інформації про подію чи явище та неможливістю прогнозувати розвиток подій. Ризик виникає тоді, коли рішення вибирається з декількох можливих варіантів і немає впевненості, що воно найефективніше. Ситуації, коли відсутній ризик в економіці, майже не зустрічаються. Більшість ситуацій яким неpritаманний ризик, є дуже важко прогнозованими, тому усунути ризик повністю майже неможливо. Це є причиною того, що навіть ідеальні з першого погляду рішення призводять до збитків в глобальних масштабах. Водночас

ризик слід розглядати як невід'ємний елемент процесу діяльності світового ринку.

До основних причин виникнення глобальних ризиків можна віднести:

- 1) нестабільна політика країни;
- 2) зниження цін на світовому ринку;
- 3) коливання валютних курсів;
- 4) конкурентна боротьба між транснаціональними корпораціями та окремими країнами;
- 5) інфляція.

Глобальними загрозами економічній безпеці України слід вважати явні чи потенційні дії, що ускладнюють або унеможлиблюють реалізацію національних економічних інтересів і створюють небезпеку для соціально-економічної та політичної систем, національних цінностей, життєзабезпечення нації та окремої особи. Їх класифікують за наступними ознаками:

1) За ступенем небезпеки:

- особливо небезпечні;
- небезпечні;

2) За сферами спрямування:

- виробничі;
- фінансові;
- експортно-імпортні;
- технологічні;
- інституційні;
- воєнно-економічні;
- соціально-економічні;
- демографо-економічні;
- еколого-економічні;

3) За тривалістю дії:

- тимчасові;
- постійні;

4) За можливістю здійснення:

- реальні;
- потенційні;

5) За характером спрямування:

- прямі;
- непрямі [1, с. 24-27].

Сьогодні за умов посилення взаємозалежності національних товарних ринків під впливом глобалізаційних процесів зростає імовірність виникнення зовнішніх ризиків порушення макроекономічної цінової стабільності.

Поблажливе ставлення вчених і політиків до інфляції бере свій початок в кейнсіанському ігноруванні цінової нестабільності, як основної загрози для доходів рянтьє. Неокласичний підхід до інфляційних процесів характеризується більшою нетерпимістю та акцентуванням уваги на необхідності їх приборкання. У вітчизняній фаховій літературі детально змальовані негативні наслідки інфляції як для фінансового, так і реального секторів економіки. Між тим деякі економісти наголошують, що економічне зростання може тривати й за умов підвищеної інфляції, тобто приборкання інфляції не є першочерговим завданням економічної політики. Водночас макроекономічна цінова стабільність не означає досягнення мінімальних темпів інфляції: залежно від соціально-економічної структури національного господарства її оптимальний рівень коливається в досить широких межах [3, с. 39-40].

Інфляція є одним з основних факторів, що впливають на формування ВВП та ВНП. Також до основних показників, що впливають на їх формування виділити рівні безробіття, інвестування, експорту.

Інфляція – це зміна загального рівня цін. Виміряється вона темпом росту цін за визначений період. Інфляція є одним із найтяжчих проявів макроекономічної нестабільності. Інфляційні процеси викликають стрімке зростання цін, зниження життєвого рівня населення, позбавлення підприємців стимулів, викривлення економічних орієнтирів, загострення економічних і соціальних суперечностей .

Приборкання рівня інфляції має важливий характер для стабільного розвитку економіки держави. Найбільш контрольованими індексами інфляції є: індекс споживчих цін, індекс цін виробників промислової продукції та індекс-дефлятор валового внутрішнього продукту (ВВП).

Індекс споживчих цін показує темп середньої зміни цін усієї сукупності товарів і послуг, вироблених чи спожитих у поточному періоді щодо базового періоду. Оскільки в реальних розрахунках, проведених Держкомстатом, практично неможливо врахувати кожен товар індивідуально, враховуються найбільш типові товари чи усереднені товарні групи – споживчий кошик. Індекс споживчих цін, названий "інфляцією", відносять тільки до споживчих витрат домашніх господарств.

Іншим важливим показником динаміки цін є індекс оптових цін виробників промислової продукції. Він розраховується аналогічно до індекса споживчих цін за трьома групами промислової продукції:

- кінцева продукція, готова до використання, але не продана споживачу;
- проміжний товар;
- сировина, призначена для подальшої переробки.

На відміну від двох названих індексів інфляції, індекс-дефлятор ВВП має

враховувати ціни на всі товари і послуги і не може розраховуватися автономно, тому що залежить від методики обчислення ВВП. Так, відповідно до макроекономічної тотожності, що визначає ВВП за кінцевими витратами, дефлятор ВВП інтегрує в собі індекс споживчих цін, індекс державних витрат, індекс інвестицій, індекси експорту та імпорту товарів і послуг. Таким чином, дефлятор ВВП є найбільш об'єктивним показником інфляції в економіці країни. Прогнозування перерахованих індексів інфляції на майбутні періоди є найважливішою умовою планування і проведення макроекономічної політики. Математичне вирішення такої задачі становить певні складності, особливо в перехідний період розвитку економіки [7, с. 52-53].

Безробіття – це соціально-економічне явище, за якого частина працездатного населення не може знайти роботу, стає відносно надлишковою, поповнюючи резервну армію праці. Безробіття в ринковій економіці - це стан ринку робочої сили за умов, коли пропозиція робочої сили перевищує попит на неї. Безробітними за класифікацією Міжнародної організації праці є особи, зареєстровані на біржі праці, які активно шукають роботу. Тимчасово звільнені й ті, хто має намір приступити до роботи протягом 30 днів, вважаються безробітними, якщо вони і не виконують другої вимоги щодо активних пошуків роботи. До незайнятого належить те населення, яке відмовляється від пропонуваної йому роботи. У процесі класифікації економічно активного населення, віднесення його до тієї чи іншої групи найскладнішим є чітке розмежування безробітних і незайнятих.

Експорт – вивіз із митної території країни за кордон товарів і послуг без зобов'язання їхнього зворотного повернення. Факт експорту фіксується в момент перетину товаром митного кордону, надання послуг та ін. До експорту відносяться також вивіз товарів для переробки їх в іншій країні, перевезення товарів транзитом через іншу країну, вивіз привезених з іншої країни товарів для продажу їх в третій країні (реекспорт) і ін.

До експорту відносять:

- товари, вироблені, вирощені чи добуті у країні;
- товари, раніше ввезені з-за кордону, що були перероблені і переробка яких здійснювалась під митним контролем.

Сума вартості експорту разом із вартістю імпорту формує зовнішньоторговельний оборот, різниця цих показників показує торговельне сальдо країни. Ще одним важливим показником розвитку економіки є рівень інвестицій. Відповідно до закону України "Про інвестиційну діяльність" від 18.09.1991р., під інвестиціями розуміються усі види майнових і інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, в результаті чого створюється прибуток, або

досягається соціальний ефект.

Економічна природа інвестицій обумовлена закономірностями процесу розширеного відтворення і полягає у використанні частини додаткового суспільного продукту для збільшення кількості і якості всіх елементів системи продуктивних сил суспільства. Визначення інвестицій можна сформулювати таким чином: інвестиції - це видатки на створення, розширення, реконструкцію та технічне переозброєння основного капіталу, а також на пов'язані з цим зміни оборотного капіталу, оскільки зміни у товарно-матеріальних запасах здебільшого залежать від руху видатків на основний капітал.

Розглянемо закономірності формування валового регіонального продукту по Вінницької області. Показниками, що впливають на його формування є інфляції, безробіття, інвестиції, експорт та імпорт. Валовий регіональний продукт (Reg_Prod) безпосередньо залежить від рівня інвестицій (INV) та фінансових результатів отриманих від звичайної діяльності (FIN_R). Фінансовий результат визначається на основі експорту (EKSP), імпорту (IMPORT) та рівня безробіття (BEZ).

Залежність між валовим регіональним продуктом та даними показниками представлена таким чином:

$$\begin{cases} \text{Reg_prod} = f(\text{INV}, \text{FIN_R}) \\ \text{INV} = f(\text{IMPORT}, \text{EKSP}) \\ \text{BEZ} = f(\text{Reg_prod}) \end{cases} \quad (1)$$

Показники валового регіонального продукту, інфляції, безробіття, інвестицій, фінансового результату експорту та імпорту наведено у таблиці 1.

Визначення ступеня впливу факторів на результуючий показник проведемо на основі непрямого методу найменших квадратів. Рівняння залежності валового регіонального продукту від інвестиційних вкладень та фінансового результату наведено у формулі 2:

$$\text{Reg_prod} = 5696,09 + 2,31 \times \text{INV} + 0,98 \times \text{FIN_R} \quad (2)$$

Залежність інвестиційних вкладень від показників імпорту, експорту та рівня безробіття наведено у формулі 3:

$$\text{INV} = -8605,17 + 6,74 \times \text{IMPORT} + 21,59 \times \text{EKSP} \quad (3)$$

Отримана багатфакторна регресійна залежність є значимою. Коефіцієнт детермінації $R^2=0,91$, що обумовлює плив факторів експортно-імпортних операцій та безробіття на розмір інвестиційних вкладень на 91% і 9% визначають фактори не включені у модель. Збільшення розміру інвестицій в економіку Вінницької області на 6,74 млн. грн. можливе за рахунок зростання імпорту на 1 млн. грн., на 21,59 млн. грн. за рахунок збільшення експорту на 1

млн. грн.

Таблиця 1. Економічні показники Вінницької області, 2004-2008 рр.

Роки	Валовий регіональний продукт (у фактичних цінах), млн. грн.	Інвестиції в основний капітал (у фактичних цінах), млн. грн.	Фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування млн. грн.	Імпорт, млн. дол. США	Експорт, млн. дол. США	Рівень безробіття, %
	Reg_Prod	INV	FIN_R	IMPORT	EKSP	BEZ
2004	8123	1155,4	184,6	198,9	376,5	8
2005	10207	1693,2	163,8	287,6	424,7	4,3
2006	12414	2494,5	784,2	321,5	403,9	3,8
2007	15381	4136,2	377,6	305,6	485,9	3,3
2008	16472	4751,8	-312	417,8	482,8	4,3

Вплив величини валового регіонального продукту на величину безробіття є прямо пропорційний (формула 4):

$$BEZ = -2667,72 + 0,44 \times Reg_prod. \quad (4)$$

Зростання величини валового регіонального продукту на 1 млн. грн. веде до збільшення рівня безробіття на 0,44%. Валовий регіональний продукт визначає 97% впливу на рівень безробіття і 3% фактори, що у модель не увійшли ($R^2=0,97$).

Значний вплив на формування даного показника здійснюють обсяги інвестиційних вкладень, які в свою чергу залежать від обсягів експортно-імпортних операцій. За отриманими даними слід зазначити, що економіка Вінницької області є орієнтованою на імпорт, проте її зростання можливе за рахунок розширення експортних операцій.

Висновки. Економіка України є складовою частиною міжнародної економіки, тісно пов'язана з економіками інших країн і характеризується щорічним збільшенням кількості зовнішньоекономічних зв'язків. Глобалізація економічних процесів здійснює пов'язана зі збільшенням загроз економічній безпеці України, внаслідок реалізації глобальних ризиків, криз. Основними причинами їх виникнення є: нестабільна політика країни; зниження цін на світовому ринку; коливання валютних курсів; конкурентна боротьба між транснаціональними корпораціями та окремими країнами; інфляція. Одним із основних показників розвитку економіки на регіональному рівні є валовий

регіональний продукт. Результати досліджень встановили, що вплив глобальних ризиків на величину валового регіонального продукту реалізується через розмір залучених інвестиційних вкладень та розмір зовнішньоекономічного обороту.

Література

1. Ю.П.Дудка. Стратегія подолання ризиків та загроз економічній безпеці України в глобалізованій економіці // Економіка та держава. - 2009 . - №3 . - С.23-27.
2. Д.О.Наумов. Класифікація ризиків у міжнародній практиці // Економіка та держава. - 2007 . - №1 . - С.38-41 А.В.Безкровний Розвиток інфляційного процесу в Україні // Економіка АПК . - 2009. - №1. - С.77-79.
3. Макаренко М., Отецький В. Модифікація інфляційних ризиків в умовах глобалізації // Банківська справа. - 2006. - №3. - С.39-44.
4. Діба М.І. Основні джерела фінансових ризиків // Фінанси України. – 2009. - №5. – С.101-111.
5. В.Л.Корнійчук. Методи прогнозування валового внутрішнього продукту // Формування ринкових відносин в Україні. – 2005. - №6(49). – С.14-16.
6. А.В.Безкровний. Розвиток інфляційного процесу в Україні // Економіка АПК . - 2009. - №1. - С. 77-79.
7. Ю.Харазішвілі. Прогнозування індексів інфляції в економіці // Банківська справа. – 2005. - №5. - С. 52-60.

Summary

Influence of global risks is on economic development of region. / A.V. Tomash, N.A. Potapova, O.V. Klochko

The basic types of global risks are examined in the article, their classification, certain reasons of their origin, is conducted, basic threats which carry in itself global risks for national economies are considered, their influence on forming of gross domestic product. Leaning against theoretical data the regressive analysis of forming of gross regional product is conducted for the Vinnytsya region.

Key words: inflation, unemployment, globalization, global risks, classification of global risks, gross regional product, export, import.